

Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти у глобальному, регіональному та національному контекстах

14. Литвин А. Використання технологій мультимедіа у професійній підготовці / А. Литвин // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2005. – № 2. – С. 7-22.
15. Лучанінова О. Педагогічні технології у вищій школі : навч. посібник / О. П. Лучанінова. – Дніпропетровськ : ЛІРА, 2013. – 224 с.
16. Сердюк О. Інновації у методиці викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах України на сучасному етапі / О. Сердюк // Англїстика та американїстика. – 2014. – Випуск 11. – С. 96-100.
17. Сисоєва С. Освіта як об'єкт дослідження / С. Сисоєва // Шлях освіти. – 2011. – № 2. – С. 5-11.
18. Сікорський П. Технологізація навчання і проблеми засвоєння знань / П. Сікорський // Діалог культур: Україна у світовому контексті: Філософія освіти : зб. наук. праць. – Львів : Сполох. – 2002. – Вип.8. – С. 57-69.
19. Степанов О. Основи психології і педагогїки : навч. посіб. / О. М. Степанов, М. М. Фїцула. – 3-тє вид., доповн. – К. : Академвидав, 2012. – 528 с.
20. Стрельников В. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МІПК ПУЕТ / В. Ю. Стрельников, І. Г. Брїтченко. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 309 с.
21. Ткачук В. Інформаційні технології педагогїки співпраці / В. Ткачук // Вища освіта України. – 2003. – № 1. – С. 96-100.
22. Товажнянський Л. Проблеми дистанційної освіти в Україні : зб. матеріалів конференції «Інтернет – Освіта – Наука - 2002» / Л. Товажнянський, В. Кравець, В. Кухаренко. – Вінниця : УНІВЕРСИУМ – Вінниця, 2002. – С. 99-103.
23. Янишин О. Медіаосвітні технології як спосіб упровадження ідей Болонського процесу / О. Янишин // Вища освіта України. – 2010. – С. 48-54.
24. Heckman J. The supply side of the race between demand and supply: Policies to foster skill in the modern economy / J. Heckman // De Economist. – 2003. – № 151 (1). – P. 1 – 34.
25. Holmberg B. «Guided didactic conversation in distance education» / B. Holmberg // D. Sewart, D. Keegen, B. Holmberg (eds) Distance Education: international Perspectives. – London, 1983.
26. Thematic Review an Adult Learning. – Canada : Country Note. Organization for Economic Cooperation and Development, 2002. – 56 p.
27. Wach-Kakolewicz A. Kształcenie zdalne przez Internet / A. Wach-Kakolewicz // Edukacja Medialna. – 2002. – № 1. – S. 10-21.

bioRxiv preprint doi: <https://doi.org/10.1101/2024.04.11.588888>; this version posted April 11, 2024. The copyright holder for this preprint (which was not certified by peer review) is the author/funder, who has granted bioRxiv a license to display the preprint in perpetuity. It is made available under aCC-BY 4.0 International license.

bioRxiv preprint doi: <https://doi.org/10.1101/2024.04.11.588888>; this version posted April 11, 2024. The copyright holder for this preprint (which was not certified by peer review) is the author/funder, who has granted bioRxiv a license to display the preprint in perpetuity. It is made available under aCC-BY 4.0 International license.

bioRxiv preprint doi: <https://doi.org/10.1101/2024.04.11.588888>; this version posted April 11, 2024. The copyright holder for this preprint (which was not certified by peer review) is the author/funder, who has granted bioRxiv a license to display the preprint in perpetuity. It is made available under aCC-BY 4.0 International license.

bioRxiv preprint doi: <https://doi.org/10.1101/2024.04.11.588888>; this version posted April 11, 2024. The copyright holder for this preprint (which was not certified by peer review) is the author/funder, who has granted bioRxiv a license to display the preprint in perpetuity. It is made available under aCC-BY 4.0 International license.

Сумський державний університет

ORCID ID 0000-0003-2048-1879.

DOI 10.24139/978-966-968-247-0/046-094

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ АМЕРИКАНСЬКОГО ДОСВІДУ ФАНДРЕЙЗИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ

Дослідження присвячено висвітленню перспектив використання американського досвіду фандрейзингової діяльності в університетах України. На

Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти у глобальному, регіональному та національному контекстах

основі порівняльного аналізу нормативно-правових, організаційних та змістових засад благодійницької та фандрейзингової діяльності у вищій школі США та України розроблено прогностичну модель розвитку фандрейзингової діяльності в університетах України. Застосування методу наукової екстраполяції дозволило окреслити можливості творчого використання елементів інноваційного потенціалу фандрейзингової діяльності американських університетів як інструменту диверсифікації джерел ресурсного забезпечення вітчизняного університету в контексті культурно-освітньої інтеграції України до світового співтовариства на національному, регіональному та інституційному рівнях.

Ключові слова: фандрейзингова діяльність, благодійність, вища освіта, університет, прогностична модель.

Постановка проблеми. В умовах глобальної фінансово-економічної кризи, що посилюється в нашій державі проблемами суспільно-політичного характеру, диверсифікація джерел фінансування є актуальним завданням вітчизняної вищої школи, розв'язання якого сприятиме підвищенню конкурентоздатності освіти України. Вітчизняна вища школа здійснює активні кроки щодо інтеграції до світового простору вищої освіти шляхом модернізації управлінських технологій, структури, змісту й методів навчання. Водночас якісний аналіз освітніх реалій засвідчує, що процеси змін не завжди є результативними, зокрема через недостатню увагу до позитивного досвіду, накопиченого освітніми системами розвинених країн світу, передусім США.

Аналіз актуальних досліджень. В українському науковому просторі проблеми управління інноваційним розвитком вищої освіти досліджуються в працях В. Андрущенка, Є. Хрикова та ін. Вагомий внесок у розроблення проблем порівняльно-педагогічної американістики здійснили такі вітчизняні науковці: Н. Авшенюк, О. Локшина, О. Огієнко, А. Сбруєва, та ін.. Теоретичні і практичні засади фандрейзингової діяльності ВНЗ висвітлено в працях зарубіжних науковців, таких, як: Н. Дрезнер (N. Drezner), У. Ліндал (W. Lindahl), А. Сарджент (A. Sargeant), Ю. Темпел (E. Tempel), Дж. Шанг (J. Shang), М. Уорс (M. Worth) та ін.

Форми, методи й засоби управління сучасним університетом викликають значний інтерес у педагогів-компаративістів, про що свідчить велика кількість праць американських та українських науковців. Однак попри інтенсивний розвиток вітчизняної порівняльно-педагогічної американістики упродовж останніх двох десятиліть, порівняльний аналіз наукових джерел дає підстави констатувати, що тема благодійної діяльності у вищому навчальному закладі (ВНЗ) не була предметом спеціальних педагогічних

**Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти
у глобальному, регіональному та національному контекстах**

досліджень, хоча коріння її сягають багатовікової історії благодійництва як США, так і України. Використання системного підходу в нашому дослідженні уможливило вивчення освітнього фандрейзингу як складного феномену в контексті взаємозв'язку та взаємодії всіх його складових.

Отже, у результаті системно-структурного та структурно-логічного аналізу концептуальних засад фандрейзингової діяльності в університеті нами з'ясовано, що зворотнім боком фандрейзингової діяльності є благодійність. Використання порівняльно-історичного, хронологічного та причинно-наслідкового аналізу дало змогу визначити історичні тенденції розвитку благодійності в американському суспільстві, а також простежити генезу та причини виникнення фандрейзингу у США.

Вивчення широкого кола сучасних наукових джерел у галузі благодійної та фандрейзингової діяльності у вищій освіті України дає підстави стверджувати, що розвиток і функціонування благодійності [9, 10] та фандрейзингу [11] в нашій державі зумовлені впливом складної сукупності культурно-історичних, соціально-економічних, соціально-політичних та професійно-педагогічних чинників.

Метою дослідження є порівняльно-зіставний аналіз нормативно-правових, організаційних і змістових засад благодійної та фандрейзингової діяльності в університетах США та України.

Виклад основного матеріалу. Зростання ролі механізмів громадянського суспільства, які допоможуть державі в розв'язанні соціальних проблем і підтримці науково-дослідницької діяльності державних університетів, сприяє розвитку фандрейзингової діяльності в Україні як інструменту пошуку додаткових ресурсних джерел для успішного функціонування ВНЗ [3]. При цьому професійна діяльність фандрейзера спрямована не на банальне випрошування грошей, а на розроблення комплексу заходів і прийомів професійного консультування, що вимагає високого рівня знань і компетентності в багатьох сферах, а саме: психології, менеджменті, маркетингу, стратегічному плануванні, зв'язках із громадськістю, проектній діяльності, фінансах, правовому регулюванні тощо [2]. Такий підхід передбачає опанування фахівцем із фандрейзингу системи професійних знань при здобутті кваліфікації фандрейзера.

На підставі з'ясування нормативних, організаційних і змістових засад фандрейзингової діяльності в університетах США та України нами виокремлено спільні та відмінні характеристики в розвитку

**Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти
у глобальному, регіональному та національному контекстах**

управлінських основ фандрейзингової діяльності в українських та американських вишах, що представлені в Таблицях 1, 2, 3. Проілюстровано, що в Україні, на відміну від США, відсутнє належне законодавче забезпечення процесу фандрейзингової діяльності в системі вищої освіти як на загальнодержавному рівні, так і на рівні університету (наприклад, відсутність методичного забезпечення) (див. табл. 1).

Таблиця 1

**Порівняльна характеристика нормативно-правової бази
фандрейзингової діяльності у вищій школі США та України**

	Основні характеристики (США)	Основні характеристики (Україна)
<i>Спільні риси</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Постанови уряду США й документи громадських комісій з питань освіти; ✓ Кодекси законів про освіту; ✓ Директивні та нормативні акти; ✓ Доповіді та рішення сенатських комісій із питань освітньої політики; ✓ Офіційні документи Міністерства освіти США (Higher Education Opportunity Act (HEOA)); ✓ «Кодекс етичних принципів та стандартів Асоціації професійних фандрейзерів» 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки»; ✓ «Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року» (проект); ✓ «Етичний кодекс фандрейзера».
<i>Відмінні риси</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Документи Національної податкової служби США (Internal Revenue Service, (IRS)). Формуляри та зразки заяв (Form 1023, Application for Recognition of Exemption under 501(c)(3); Form 1024, Application for Recognition of Exemption under 501(a); Form 557, Tax Exempt Status for Your Organization) знаходяться у вільному доступі на офіційному сайті служби; • Нормативне забезпечення процесу запровадження фандрейзингу в систему вищої освіти, що містить конкретні рекомендації щодо організаційних і змістових основ фандрейзингової діяльності такими організаціями: Американської ради з освіти (American Council on Education, (ACE)), Ради з питань допомоги освіті (Council for Aid to Education, (CAE)), Американської асоціації зв'язків коледжів із громадськістю (American College Public Relations Association, (ACPRA)), Американської ради 	<ul style="list-style-type: none"> – Відсутність чіткої нормативної бази на загальнодержавному рівні, яка регламентувала б діяльність фандрейзерів у ВО та розширила б можливості благодійників/донорів;

**Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти
у глобальному, регіональному та національному контекстах**

	<p>випускників (American Alumni Council, (AAC)), Ради розвитку й підтримки освіти (Council for Advancement and Support of Education, (CASE)), Асоціації професіоналів із фандрейзингу (Association of Fundraising Professionals, (AFP)), Асоціації професійних дослідників із розвитку (Association of Professional Researchers for Advancement, (APRA)), Національного комітету з планування благодійності (National Committee on Planned Giving, (NCPG)), Незалежного сектора (Independent Sector, (IS)), Асоціації з досліджень некомерційних організацій та волонтерського руху (Association for Research on Nonprofit Organizations and Voluntary Action, (ARNOVA)).</p>	<p>Відсутність належного регулювання на рівні чинного законодавства для створення ключового механізму освітнього фандрейзингу – ендавмент-фонду університету.</p>
--	---	---

Зосередимо увагу на найважливіших складових порівняльного аналізу нормативно-правових засад фандрейзингу у вищій освіті США та України.

По-перше, зазначимо, що 16 грудня 2006 року на Всесвітньому саміті представників асоціацій фандрейзерів було прийнято Декларацію етичних принципів фандрейзингу та затверджено «Етичний кодекс фандрейзера: цінності й принципи». Названий документ був ратифікований Інститутом фандрейзингу України 20 грудня 2006 року. Метою цієї Декларації етичних принципів є зростання всесвітньої спільноти фандрейзерів, які працюють на засадах звітності, прозорості й ефективності. У Декларації виокремлено п'ять універсальних принципів роботи фандрейзера: *чесність, повага, цілісність, емпатія, прозорість*. Дотримання принципів Декларації сприятиме загальній меті завоювання довіри громадськості до неприбуткового сектора.

По-друге, зауважимо, що в Законі України «Про вищу освіту» (2014), у розділі XII «Фінансово-економічні відносини у сфері вищої освіти», констатовано, що вищий навчальний заклад у порядку, визначеному законом, та відповідно до статуту має право «засновувати сталий фонд (ендавмент) вищого навчального закладу та розпоряджатися доходами від його використання відповідно до умов функціонування сталого фонду, а також отримувати майно, кошти й матеріальні цінності, зокрема будинки, споруди, обладнання, транспортні засоби, від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних і фізичних осіб, у тому числі як благодійну допомогу» (ст. 70 п.3 (пп.2)).

По-третє, зазначимо, що безпосередньо пов'язаний із досліджуваним нами аспектом управлінської діяльності у вищій школі

**Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти
у глобальному, регіональному та національному контекстах**

є Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (2013), у якому визначено функції управління благодійними ендавментами (ст.9, 16), сутність меценатської діяльності (ст. 10), діяльності благодійних організацій тощо.

Згідно із результатами нашого дослідження, ендавмент-фонди широко використовуються розвинутими країнами для фінансування сфери освіти, охорони здоров'я та культури. Світова практика фондів цільового капіталу нараховує більше ніж 500-річну історію. Для більш ґрунтовного розуміння важливості й аналізу генези ендавмент-фондів в освітньому просторі вважаємо за доцільне навести декілька прикладів ендавментів з історії в Додатку А.

Таблиця 2

**Порівняльна характеристика організаційних засад
фандрейзингової діяльності у вищій школі США та України**

Основні характеристики		
<i>Спільні риси</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Динамічний систематичний розвиток технологій освітнього фандрейзингу для підвищення ефективності ВНЗ; ✓ Наявність асоціацій випускників у всіх університетах країни. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Повільний розвиток технологій освітнього фандрейзингу для підвищення ефективності ВНЗ; ✓ Зростання кількості асоціацій випускників університетів у ВНЗ.
<i>Відмінні риси</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Зміна основних принципів організації сфери ВО у США з початку 1970-х рр., а саме: професіоналізація системи управління ВНЗ (поява професійних менеджерів, зокрема з фандрейзингу), трансформація економічної системи вищої школи; • Науковий супровід фандрейзингової діяльності у ВНЗ; • Формування наступної генерації донорів: залучення студентів та молодих випускників до благодійної, волонтерської та фандрейзингової діяльності; • Навчання філантропії та фандрейзингу студентів університету: створення академічних програм на рівні бакалаврату, магістратури, аспірантури, а також курсів професійного навчання з отриманням сертифікатів; • Співпраця навчально-виховного відділу університету по роботі зі студентами, відділу по роботі з випускниками та відділу зв'язків із громадськістю разом із відділом інституційного розвитку ВНЗ; • Ефективне функціонування ендавмент-фонду університету; 	Фактична відсутність зазначених сутнісних проявів, характерних для розвитку фандрейзингової діяльності в США, у системі вищої освіти України.

**Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти
у глобальному, регіональному та національному контекстах**

	<ul style="list-style-type: none"> • Вироблення фандрейзингової стратегії та концепції програм для всіх категорій донорів; • Тісна систематична співпраця з потенційними донорами (випускниками університету, корпораціями, благодійними фондами), а також із бізнесом та державними установами; • Інтеграція програм для донорів зі стратегічним плануванням діяльності університету; • Систематичне проведення фандрейзингових кампаній; • Належний рівень фінансово-економічного, матеріально-технічного, інформаційно-комунікативного забезпечення фандрейзингової діяльності. 	
--	---	--

В українській практиці тривалий час було відсутнє належне регулювання фандрейзингової діяльності на рівні чинного законодавства. Окрім того, ендавменти не набули поширення через брак довіри в суспільстві до благодійної діяльності, через високу ймовірність зловживань із боку організацій, що засновують подібні фонди. Отже, Україна дещо відстає від означеного процесу, оскільки створення таких фондів, точніше їхніх прообразів, тільки розпочинається. Але створення ендавменту у вищій освіті України, благодійна та фандрейзингова діяльність поступово отримують законодавче забезпечення.

Сучасне суспільство вимагає цілеспрямованого формування моральної особистості, її здатності до безперервного особистісного та професійного розвитку при дотриманні як загальнолюдських, так і професійних цінностей. Освітній фандрейзинг як явище, зокрема у ВНЗ, потребує висококваліфікованих фахівців із залучення ресурсів, які є обізнаними з цими цінностями та керуються ними свідомо й послідовно. Розуміння й використання нормативних документів, базових принципів, морально-етичних норм та професійних стандартів у процесі підготовки фандрейзерів та їхній подальшій практиці зумовить ефективність у цій галузі та сприятиме розвитку фандрейзингової діяльності у вищій освіті.

Далі перейдемо до порівняльного аналізу організаційних засад фандрейзингової діяльності у вищій школі США та України.

Зауважимо, що суттєві відмінності спостерігаються в організаційному та змістовому аспектах розвитку фандрейзингової діяльності в управлінні університетами двох країн, а саме: інтеграція процедур фандрейзингу зі стратегічним плануванням інституційного розвитку університету, належний рівень фінансово-економічного, матеріально-технічного, інформаційно-технологічного, методичного

**Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти
у глобальному, регіональному та національному контекстах**

забезпечення управління фандрейзинговою діяльністю в США й недостатня професійна підготовка та кваліфікація відповідного персоналу, слабка поінформованість як українського суспільства в цілому, так і працівників вітчизняних вишів зокрема щодо сутності освітнього фандрейзингу.

Таблиця 3

Порівняльна характеристика змістових засад фандрейзингової діяльності у вищій школі США та України

	Основні характеристики	
<i>Спільні риси</i>	✓ Визнання важливості розвитку фандрейзингової діяльності для виконання основних завдань реалізації стратегії розвитку вищої школи.	
<i>Відмінні риси</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Навчання студентів університету та залучення їх до благодійної, волонтерської та фандрейзингової діяльності, що створює підґрунтя для активної підтримки alma mater після завершення навчання; • Професійно сплановані програми для заохочення випускників до благодійництва та участі у фандрейзингових кампаніях після закінчення університету (див. Додаток В, Г); • Навчання професійних фахівців (бакалаврів із фандрейзингу) в університетах для щоденної реалізації соціально важливих проектів у третьому секторі суспільства, зокрема у вищій освіті, на місцевому, національному та міжнародному рівнях; • Запровадження освітніх кваліфікаційних магістерських програм із грантрайтингу, управління фандрейзинговою діяльністю або з менеджменту фандрейзингом в американських університетах; • Проведення наукових досліджень із філантропії та фандрейзингу в аспірантурі/докторантурі. 	<ul style="list-style-type: none"> – Знищення благодійницької культури після Жовтневої революції 1917 р.; – Повільні конструктивні зміни організаційних засад фандрейзингової діяльності сучасних ВНЗ; – Відсутність наукового та інформаційного супроводу фандрейзингової діяльності у ВНЗ; – Відсутність академічних навчальних програм із філантропії та фандрейзингу в університетах; – Відсутність (або лише зародження) фандрейзингової служби та/або відділу інституційного розвитку університету; – Відсутність кваліфікованих фахівців із фандрейзингу та благодійності; – Відсутність ендаумент-фондів у більшості ВНЗ; – Проведення у ВНЗ благодійних заходів, що не мають системного характеру, притаманного для професійних фандрейзингових кампаній; – Процес залучення ресурсів відбувається безсистемно, має характер одноразових акцій;

**Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти
у глобальному, регіональному та національному контекстах**

	<ul style="list-style-type: none"> Освітній фандрейзинг у США – соціальне явище. 	– Фандрейзинг у ВО України – це інноваційний освітній феномен, який поки що не став соціальним явищем.
--	---	--

На основі здійснення порівняльного аналізу організаційних і змістових засад фандрейзингової діяльності американських та вітчизняних університетів в умовах глобалізації та інтернаціоналізації вищої освіти й розвитку економіки знань нами з'ясовано, що до числа спільних рис належить, передусім, усвідомлення важливості розвитку теорій і технологій освітнього фандрейзингу для підвищення ефективності діяльності ВНЗ та виконання основних завдань реалізації стратегії його розвитку. Однак зазначений процес відбувається в системі вищої освіти України досить повільно, про що свідчить, наприклад, обмежена кількість асоціацій випускників та заснованих ендавмент-фондів у вітчизняних університетах (див. табл. 2, 3).

Таким чином, важливою перспективою є створення законодавчих умов, удосконалення організаційно-змістового компонента, що дозволило б унормувати повноваження фандрейзерів та можливості благодійників у вітчизняних вишах. У сучасних умовах на шляху ефективної фандрейзингової діяльності у вищій освіті України все ще є низка перешкод [1, 4, 8], а саме: відсутність сприятливого податкового законодавства для розвитку благодійництва; нестабільна система оподаткування; неврегульовані правові проблеми неприбуткових громадських організацій; відсутність інформації щодо цілей соціального проекту та системи оцінювання його ефективності, а також професіоналізму в його створенні; відсутність прозорості фінансової звітності некомерційних організацій; низький рівень управлінських компетентностей керівників НГО та / або університету.

Розв'язанню проблем у сфері освітнього фандрейзингу в Україні сприятиме, на нашу думку, вивчення та запровадження зарубіжного досвіду, наприклад, методів, форм та засобів фандрейзингової діяльності, притаманних державним університетам США: проведення загальнонаціональних кампаній, метою яких є заохочення та популяризація благодійності й меценатства у сфері вищої освіти; сприяння успішному розвитку університетських ендавментів, ключовою умовою яких є звільнення від ПДВ; оснащення комп'ютерних систем відділів інституційного розвитку та відділу по роботі з випускниками університету спеціалізованим програмним забезпеченням із фандрейзингу тощо. Важливим у цьому напрямі є

поширення інформації серед громадян про сутність та переваги фандрейзингу шляхом популяризації необхідних знань через ЗМІ, соціальні мережі, рекламні акції, випуск інформаційних он-лайн бюлетенів, введення дисципліни «Фандрейзинг» у систему вищої освіти тощо. Зокрема, викладання спецкурсу «Менеджмент фандрейзингової діяльності у вищій освіті» в процесі підготовки магістрів за програмами «Педагогіка вищої школи» та «Управління навчальним закладом» у педагогічних ВНЗ та в системі післядипломної освіти педагогічних працівників.

На подальше вивчення заслуговує узагальнення перспективного американського досвіду філантропічної підтримки державних університетів, вироблення технології фандрейзингової діяльності у вишах та підготовки професійних фахівців із фандрейзингу для реалізації соціально корисних проектів у сфері вищої освіти України.

1. Прогностична модель розвитку фандрейзингової діяльності у вищій освіті України

У сучасних умовах, коли фандрейзингова служба в українських університетах лише зароджується, вважаємо, що необхідно системно використовувати кращі надбання відповідного досвіду університетів США, здійснивши такі заходи: по-перше, створити програми, котрі охоплюють усі категорії об'єктів освітнього фандрейзингу; по-друге, розробити і втілити технології фандрейзингової діяльності в управління державними закладами вищої освіти України.

На основі узагальнення результатів теоретичних досліджень та здійснення структурно-функціонального аналізу нормативно-правових, організаційних і змістових засад фандрейзингової діяльності у вищій школі США стали можливими побудова та наповнення змістом прогностичної моделі розвитку зазначеної діяльності в українських університетах. В основу розробленої моделі було покладено сучасні підходи американських учених до проблеми управління фандрейзинговою діяльністю та ресурсного забезпечення ВНЗ (див. рис. 1).

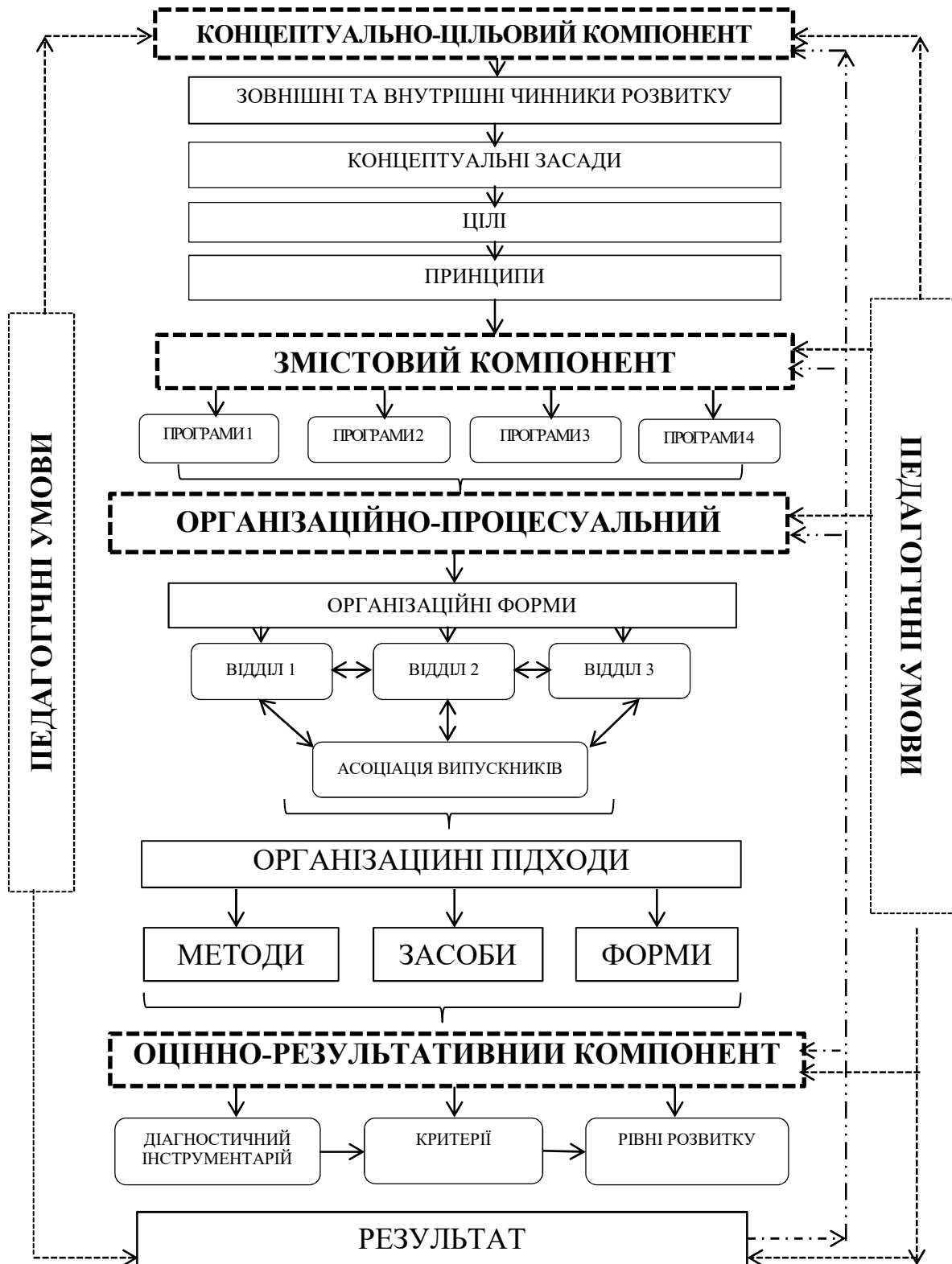

Рис. 1 Прогностична модель розвитку фандрейзингової діяльності в університетах України

Теоретично обґрунтовано чотири взаємопов'язані структурні компоненти прогностичної моделі, а саме:

- 1) концептуально-цільовий компонент;
- 2) змістовий компонент;
- 3) організаційно-процесуальний компонент;
- 4) оцінно-результативний компонент.

Концептуально-цільовий компонент містить зовнішні та внутрішні чинники, концептуальні засади, цілі та принципи розвитку фандрейзингової діяльності в університеті. До основних чинників, що зумовлюють становлення й розвиток фандрейзингової діяльності в державних університетах України, відносимо: зовнішні (які не контролюються) та внутрішні (які контролюються). Зовнішні чинники охоплюють політичні, соціальні й економічні аспекти розвитку суспільства; урядові рішення та інституційні механізми; наявність фінансів, транспорту, комунікацій і сировини. Вони перебувають поза контролем з боку організації. Внутрішні чинники – це ті, які перебувають у зоні контролю організації, а саме: матеріально-технічні, організаційно-економічні, соціально-психологічні.

Теоретичні концепції та моделі фандрейзингу, що є підґрунтям для ефективної організації фандрейзингової діяльності у вишах, походять із таких галузей знань: філософія (І.Зязюн, С.Клепко, В.Кремень, П.Саух та ін.), соціологія (зокрема, соціологія масової комунікацій), психологія (вікова та соціальна), антропологія, біологія, економіка, маркетинг, правознавство, організаційний менеджмент (В.Андрущенко, Д.Брайсон, М.Згуровський, А.Сбруєва, Є.Хриков та ін.), PR-менеджмент, зв'язки з громадськістю, історія, зокрема історія доброчинності у сфері освіти України (Н.Сейко та ін.) тощо. Зазначимо, що концептуально-цільовий компонент репрезентованої нами прогностичної моделі відображає концептуальні засади фандрейзингової діяльності, до яких відносимо: теорію систем (E. R. Tempel, K. Kelly); теорію соціального обміну (P. M. Blau, K.E. Boulding); теорію ринкових відносин (R. McKenna); теорію соціальної взаємодії (G. S. Becker); концепцію альтруїзму (E.O. Wilson, R. Sugden); теорію «теплого світла» (J. Andreoni); теорію безперервності (R. C. Atchley); теорію престижу й відзнаки (A. Glazer, W. Harbaugh); теорію переконання (R. B. Cialdini); теорію соціального впливу благодійності (B. Duncan); концепцію венчурної філантропії (L. Boverini); концепцію суспільного блага (R. Sugden); теорію соціальної ідентичності та організаційної ідентифікації

**Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти
у глобальному, регіональному та національному контекстах**

(B. E. Ashforth, F. Mael); теорію просоціальної поведінки (M. S. Clark, J. A. Piliavin, J. F. Dovidio, W. Harbaugh, N. D. Drezner) тощо.

Метою фандрейзингової діяльності є забезпечення ефективної реалізації статутної діяльності університету шляхом залучення ресурсів (фінансових, людських, матеріальних, інформаційних, технічних, часових тощо) від приватних донорів, громадських і благодійних організацій, органів влади для організаційної підтримки ВНЗ та реалізації науково-дослідницьких, соціальних та інших суспільно корисних некомерційних проектів.

Фундаментальні принципи, на яких ґрунтується модель розвитку фандрейзингової діяльності, повинні в повному обсязі сприяти реалізації зазначеної мети. На наш погляд, вихідними положеннями процесу організації фандрейзингової діяльності є такі: цілісність, систематичність, об'єктивність, науковість, цілеспрямованість, чесність, особистісна орієнтованість, емпатія, прозорість, ефективність.

Отже, запровадження у практику кожного із вищезазначених компонентів моделі зумовлює реалізацію параметра цілепокладання. Це, фактично, перша складова процесу впровадження фандрейзингу у вищу школу України.

У межах наступного, *змістового компонента*, окреслено основні програми, котрі доцільно втілити у діяльність університета для успішної реалізації фандрейзингової діяльності, а саме:

- 1) програми довгострокової співпраці університета з донорами;
- 2) програми навчання філантропії студентів;
- 3) інклюзивні програми для випускників;
- 4) академічні програми професійної підготовки майбутніх фандрейзерів/фахівців із фандрейзингу.

У контексті *організаційно-процесуального компонента* моделі визначаються й обґрунтовуються організаційні форми фандрейзингової діяльності в університеті, до яких належать:

- 1) відділ інституційного розвитку;
- 2) відділ зв'язків із громадськістю;
- 3) відділ по роботі з випускниками;
- 4) асоціація випускників університету.

Цей компонент орієнтований на з'ясування повноважень відділу інституційного розвитку, які полягають у реалізації фандрейзингової стратегії університету; відділу зв'язків із громадськістю – у запровадженні комунікативної та маркетингової стратегії університету; відділу по роботі з випускниками та асоціації випускників –

**Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти
у глобальному, регіональному та національному контекстах**

в організації інклюзивних програм із метою систематичної довгострокової участі всіх категорій випускників у житті *alma mater*.

До складових організаційно-процесуального компонента також належать основні підходи до організації фандрейзингової діяльності в університеті, зокрема:

1) децентралізований підхід – розроблення та впровадження програм ресурсної підтримки всіх сфер ВНЗ на основі принципу конститутивності;

2) централізований підхід – організація фандрейзингової діяльності за принципом функціональності;

3) гібридний підхід, що передбачає взаємодію між окремими відділами з фандрейзингу та центральним відділом інституційного розвитку на засадах принципу комплексності.

Розроблена нами прогностична модель окреслює та характеризує всі види благодійних внесків (необмежені, обмежені, напівобмежені); джерела ресурсної підтримки ВНЗ; методи, форми й засоби фандрейзингової діяльності в університеті.

Джерелами ресурсної підтримки ВНЗ є такі: гранти міжнародних благодійних організацій і фондів; цільові кошти з місцевого бюджету; державні та регіональні цільові програми; спонсорська/філантропічна підтримка комерційних організацій, банків, корпорацій, індивідуальних донорів; благодійні внески громадян; внески випускників *alma mater* тощо.

До традиційних методів фандрейзингової діяльності, які вважаємо за доцільне розвивати, відносимо такі:

1) щорічні клопотання (індивідуальні та масові);

2) фандрейзингові кампанії (майнові/капітальні та комплексні);

3) запланована благодійність (ануїтет, благодійні трасти, фонд спільних інвестицій, відстрочений дарунок/заповіт).

До засобів фандрейзингової діяльності, які, на нашу думку, є раціональними, належать особисті звернення до донора, надсилання листів поштою, телефонні звернення, організація спеціальних заходів, використання Інтернет-мережі, електронне листування, благодійні скриньки та т.ін. Основною формою фандрейзингової діяльності в українському виші нами визначено ендавмент-фонд – недоторканий цільовий капітал закладу вищої освіти.

Оцінно-результативний компонент прогностичної моделі містить діагностичний інструментарій оцінювання ефективності та засобів реалізації фандрейзингової діяльності. Запровадження змісту

Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти у глобальному, регіональному та національному контекстах

означеного компонента відбувається на всіх рівнях функціонування моделі. На цьому рівні доцільно застосовувати такі методи, зокрема: анкетування, бесіда, інтерв'ю, оцінювання практичних результатів діяльності. Особливою є роль підсумкового компонента функціонування моделі, оскільки саме в його межах важливо проаналізувати ефективність проведеної фандрейзингової діяльності, ґрунтуючись на таких показниках, як наприклад: кількість отриманих ресурсів, якість реалізованої діяльності, безпосередній та довгостроковий результат. Проаналізуємо кожен складову окремо. Отже, до категорії «ресурси» відносимо обсяг залучених ресурсів; кількість запрошених співробітників, волонтерів; кількість залучених до співпраці потенційних донорів. Категорія «діяльність» характеризується кількістю проведених заходів, організованих програм для випускників та представників корпорацій, фондів. Сутність категорій «безпосередній та довгостроковий результат» полягає в аналізі, по-перше, кількості бенефіціарів, розподілених ресурсів і публікацій у ЗМІ про університет та його програми; по-друге, розміру ендавменту та отриманого відсотка від інвестицій.

Із метою детальної обробки результатів проведеної фандрейзингової діяльності нами визначено такі критерії оцінювання дієвості системи: мотиваційно-ціннісний, інформаційно-змістовий, операційно-діяльний, системно-функціональний, самоосвітній, творчий.

Відповідно до характеристик наведених критеріїв, нами з'ясовано показники, що допомогли виокремити рівні управління освітнім фандрейзингом: системно-функціональний – високий; дієвий – достатній; робочий – середній; початковий – низький.

Системно-функціональний рівень управління освітнім фандрейзингом і володіння професійними компетентностями фандрейзерами, які залучають ресурси для ВНЗ, передбачає наявність ґрунтовних науково-практичних знань щодо реалізації фандрейзингової діяльності в університеті. Окрім того, фахівці з фандрейзингу повинні демонструвати високий рівень культури спілкування, сформовані стійкі ціннісні орієнтації та морально-етичні особистісні якості, здатність до оцінки та прогнозування ситуації (зокрема, під час проведення фандрейзингових кампаній) і створювати творчу атмосферу в процесі професійної діяльності. Наголосимо, що системно-функціональний рівень професійної підготовки фандрейзера є однією з визначальних характеристик лідера в професійній сфері, оскільки лідерські якості опосередковано реалізуються в умінні критично мислити та приймати важливі стратегічні рішення, комунікативній гнучкості, стресостійкості,

витримці та толерантності. Таким чином, за умов наявності названих лідерських якостей ефективність управління фандрейзинговою діяльністю значно збільшується.

Дієвий рівень управління освітнім фандрейзингом характеризується грамотністю та інформативністю ведення фандрейзингової діяльності, умінням чітко формулювати завдання та цілі кампаній як в усній, так і в письмовій формах рідною/-ими та іноземною/-ими мовою/ами, прагненням до партнерської моделі спілкування з усіма категоріями донорів, володінням психологічними прийомами впливу на партнера. Зауважимо, що дієвий рівень притаманний фахівцям із фандрейзингу, у яких не сповна сформовані морально-етичні особистісні якості та ціннісні орієнтири, що іноді не дозволяє їм зберігати стійкі форми поведінки у професійній діяльності. Таким чином, це може призвести до ситуативної поведінки в процесі залучення ресурсів і співпраці з донорами. Саме тому дієвий рівень притаманний фахівцям середньої управлінської ланки, які беруть участь у підготовці та допомагають проводити спеціальні заходи, зокрема: зустрічі випускників, святкові вечори, творчі конкурси, спортивні марафони, аукціони, презентації, конференції, благодійні обіди.

Типовим для робочого рівня управління освітнім фандрейзингом є володіння фаховою термінологією й теоретичними знаннями на задовільному рівні, вибіркові знання психологічних та організаційних особливостей застосування форм, методів та засобів фандрейзингової діяльності на практиці. Фахівець із фандрейзингу, який володіє навичками ведення фандрейзингової діяльності на робочому рівні, здатен виконувати свої професійні обов'язки, проте не відповідає вимогам, що ставляться до керівника відділу інституційного розвитку.

Початковий рівень управління освітнім фандрейзингом характеризується невмотивованістю фандрейзера щодо реалізації соціально значимих проектів і залучення ресурсів для них, відсутністю спеціальних знань та вмінь для ведення фандрейзингової діяльності. Наприклад, фахівець із фандрейзингу має недостатній рівень володіння спеціальною професійною термінологією, не вміє будувати міжособистісні й ділові стосунки на основі довіри й порозуміння, демонструє неготовність підтримувати партнерські контакти з донорами та благодійниками. Такий фахівець здебільшого не може виконувати завдання професійного характеру у процесі залучення ресурсів для ВНЗ. Отже, у нього немає перспектив кар'єрного зростання.

Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти у глобальному, регіональному та національному контекстах

Доцільно зазначити, що налагодження партнерських відносин із донорами та філантропами, перехід до стратегії співробітництва з окремими особами та організаціями, які можуть надати ресурсну підтримку університету для реалізації його місії й статутної діяльності, є надзвичайно важливою, сутнісною умовою ефективної фандрейзингової діяльності.

З'ясовано, що для досягнення позитивного результату фандрейзингової діяльності у вищому навчальному закладі потрібно створити комплекс організаційно-педагогічних умов, які сприяють досягненню цілі (реалізація університетом своєї статутної мети (місії)) та забезпечують організацію оптимального процесу фандрейзингу. Визначальними умовами вважаємо:

- 1) усвідомлення університетською громадою в цілому та кожним її членом зокрема нагальної потреби розвитку фандрейзингової діяльності у виші, що передбачає наявність певної системи знань і ціннісних орієнтацій у сфері освітнього фандрейзингу;
- 2) прийняття керівництвом ВНЗ управлінських рішень щодо створення організаційної інфраструктури фандрейзингу в університеті, передусім щодо створення відділу інституційного розвитку університету;
- 3) забезпечення відділу інституційного розвитку університету кваліфікованими кадрами, що мають достатній рівень професіоналізму для організації та реалізації фандрейзингової діяльності;
- 4) матеріально-технічне забезпечення фандрейзингової діяльності;
- 5) технологічне забезпечення організації фандрейзингової діяльності;
- 6) науково-методичний супровід фандрейзингової діяльності.

Використання системного підходу у процесі дослідження уможливило розроблення прогностичної моделі розвитку фандрейзингової діяльності в університетах України. Отже, на нашу думку, ця модель є сукупністю взаємопов'язаних функціональних елементів, що взаємодіють із середовищем як єдине ціле і зумовлені прямими й зворотними зв'язками між її складовими відповідно до зазначеної мети.

Для забезпечення практико-орієнтовного спрямування досліджуваного процесу нами було розроблено структурно-функціональну модель процесу підготовки фахівців із фандрейзингу у вітчизняному університеті, що зумовлено соціальним замовленням на професійного фахівця, підготовленого до фандрейзингової діяльності у ВНЗ України (див. рис. 2).

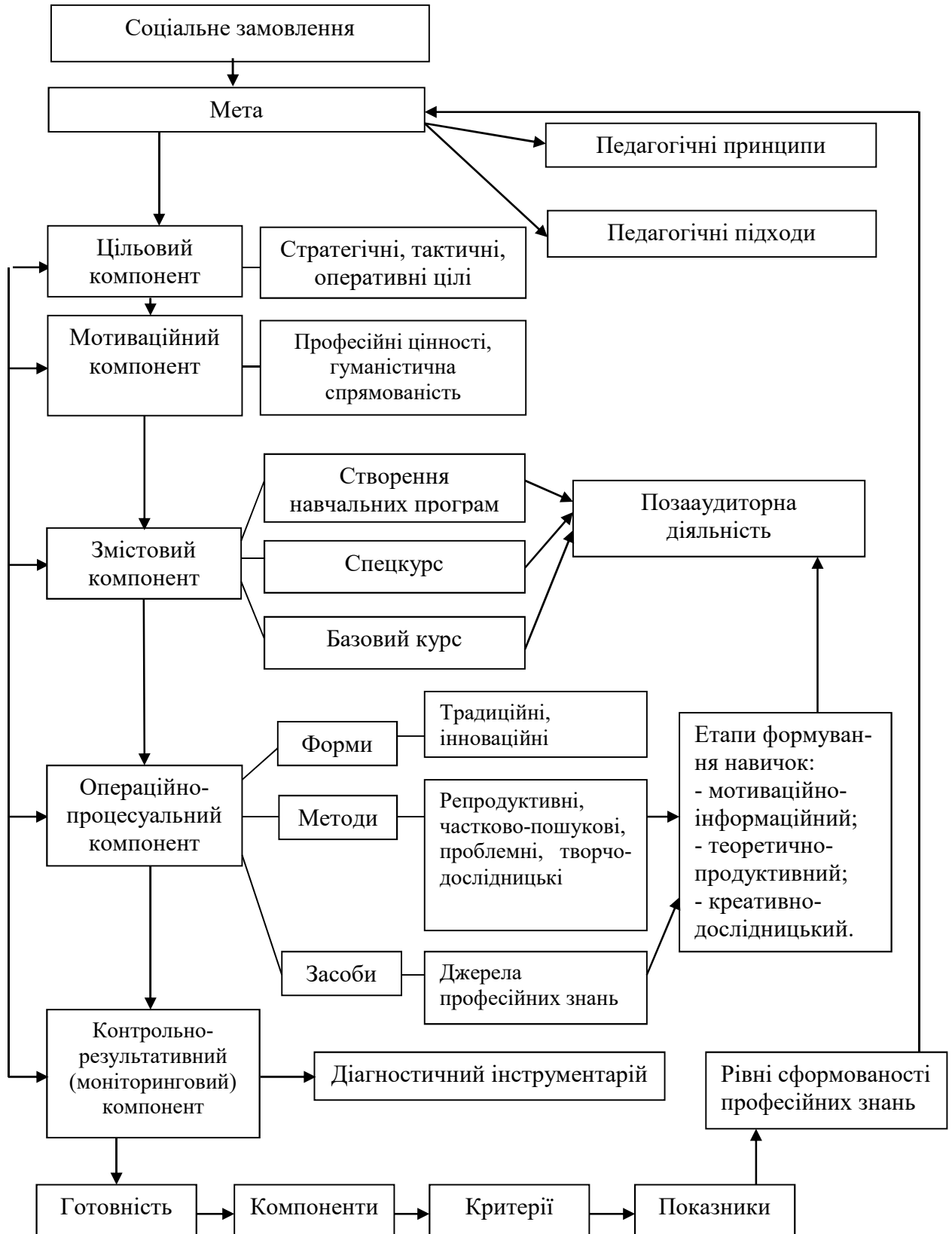

Рис. 2. Структурно-функціональна модель формування системи підготовки фахівців із фандрейзингу в університетах України

Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти у глобальному, регіональному та національному контекстах

Модель складається із таких компонентів: цільовий, мотиваційний, змістовий, операційно-процесуальний, контрольньо-результативний.

Цільовий компонент містить мету, у межах якої виокремлюємо стратегічні, тактичні й оперативні цілі; принципи та педагогічні підходи до фандрейзингової діяльності. Мета полягає в підготовці кваліфікованого фандрейзера, який усвідомлює важливість фандрейзингової діяльності для реалізації соціально важливих проектів в університеті та в третьому секторі суспільства, володіє необхідними теоретичними знаннями й може реалізувати їх у практичній діяльності.

У процесі реалізації підготовки фахівців із фандрейзингу доцільно, на нашу думку, керуватися принципами цілісності, цілеспрямованості, систематичності, оптимізації, свідомості, активності. На досягнення запланованої мети впливає використання відповідних педагогічних підходів, а саме: діяльнісного, аксіологічного, компетентнісного, особистісно орієнтованого, гуманістичного.

Сутність *мотиваційного* компонента полягає в тому, щоб сформувати в майбутніх фахівців із фандрейзингу систему спонукальних чинників, які сприяли б ефективному оволодінню компетентностями, необхідними для професійної діяльності.

Змістовий компонент передбачає створення навчальних програм із філантропії, фандрейзингу, грантрайтингу для студентів освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр» і «магістр». Запровадження спецкурсу «Менеджмент фандрейзингової діяльності» для керівників ВНЗ та базового курсу з фандрейзингу для представників НДО з можливістю отримання сертифіката, що забезпечить високий рівень продуктивності у професійній діяльності.

До *операційно-процесуального* компонента відносимо форми, методи й засоби підготовки фахівців із фандрейзингу. Зосередимо увагу на кожній складовій окремо. До традиційних форм навчання належать: лекційні, практичні, семінарські заняття й самостійна робота. Інноваційні форми – це відеолекторій, майстер-клас, круглий стіл, лекція-візуалізація, конкурс, волонтерський табір тощо.

До рекомендованих методів навчання належать: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, частково-пошукові, проблемні, творчо-дослідницькі, зокрема, дискусії, тренінги, педагогічне включене

спостереження, інтерактивні вправи, ділові та рольові ігри, соціальні проекти, метод «я тобі-рівня» тощо.

Джерелами професійних знань, або засобами навчання, є: відеоматеріали, дидактичні матеріали, буклети, плакати, навчально-методичні електронні посібники, методичні рекомендації, тематичне портфоліо, пакети контрольних комп'ютерних тестів тощо.

Етапи формування навичок, які необхідні для професійної діяльності фандрейзера, – мотиваційно-інформаційний, теоретично-продуктивний та креативно-дослідницький.

Під *контрольно-результативним* компонентом розуміємо моніторинг рівня підготовки студентів за допомогою діагностичного інструментарію, до якого належать такі види оцінювання: (само)контроль, (само)оцінювання, анкетування, бесіда, інтерв'ю, опитування, контрольна робота/тест, творчий проект, залік, іспит. Цей компонент моделі фахової підготовки передбачає прогнозування результату розвитку професійних знань майбутніх фандрейзерів при розв'язанні практичних завдань, його оцінювання та аналіз із метою корекції операційно-процесуального, змістового та цільового компонентів.

Варто зауважити, що позааудиторна діяльність, що проводиться протягом навчання, значно впливає на формування професійних компетентностей та особистих якостей студентів-фандрейзерів. Досить важливою і потрібною є така діяльність: участь майбутніх фахівців із залучення ресурсів у науково-дослідницькій роботі гуртків і презентація отриманих результатів на науково-практичних конференціях; самостійна навчальна діяльність; волонтерська діяльність у благодійній або громадській організації; стажування, інтернатура, проходження практики в організаціях, що реалізують соціально корисні проекти та організовують фандрейзингові кампанії.

Ґрунтуючись на дослідженнях учених у сфері професійної освіти, визначено критерії сформованості компетентностей фахівця з фандрейзингу, а саме: мотиваційний, теоретичний, практичний, особистісний, рефлексивний. Рівень готовності фахівця до практичної фандрейзингової діяльності визначається такими компонентами: ціннісно-мотиваційним, когнітивним, операційно-діяльнісним, особистісно-характерологічним, оцінно-рефлексивним. Вважаємо, що сформованість мотиваційної сфери, результативність самоорганізації та оптимальність навчальної діяльності є показниками професійної готовності фахівця із фандрейзингу.

Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти у глобальному, регіональному та національному контекстах

Доцільно визначити такі рівні сформованості професійних компетентностей майбутнього фахівця із фандрейзингу:

- 1) пізнавально-ознайомлюваний (початковий/низький) – студенти відтворюють окремі фрагменти знань;
- 2) репродуктивний (середній) – студенти відтворюють вивчений матеріал;
- 3) творчий (високий) – студенти самостійно, творчо використовують набуті знання.

Мета й завдання структурної моделі підготовки фахівців із фандрейзингу реалізуються через компоненти операційно-процесуального блоку, що передбачає взаємозв'язок змісту, форм і методів формування професійних компетентностей та забезпечення педагогічних умов для навчання технології залучення ресурсів для некомерційних соціально важливих проектів.

До значимих факторів, що впливають на забезпечення ефективності підготовки фахівців із фандрейзингу, на наше переконання, належить: високий рівень підготовки викладачів; втілення актуального, побудованого з урахуванням кращого світового досвіду та національних традицій змісту й сучасних технологій навчання; забезпечення належного психологічного клімату та соціального партнерства.

У межах запропонованої моделі передбачено укладання та впровадження навчальних програм із філантропії, фандрейзингу, грантрайтингу для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» та «магістр». Для керівників ВНЗ запропоновано спецкурс із менеджменту фандрейзингової діяльності, а для представників громадських і благодійних організацій – базовий курс із фандрейзингу. У цілому, репрезентована структурно-функціональна модель професійної підготовки менеджерів із фандрейзингу не претендує на довершеність, але за умов її реалізації у ВНЗ може бути ефективною.

2. Рекомендації щодо використання елементів інноваційного потенціалу американського досвіду в аспекті досліджуваної проблеми в управлінні ВНЗ України

Ресурсне забезпечення (матеріальне, технологічне, технічне, інформаційне тощо) та фінансові можливості сучасних університетів більшості країн світу, у тому числі України, є недостатніми для повноцінної реалізації своєї місії, отже, набула актуальності диверсифікація ресурсного забезпечення університетів. Узагальнення досвіду фандрейзингової діяльності американських університетів та визначення

**Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти
у глобальному, регіональному та національному контекстах**

можливостей використання елементів інноваційного потенціалу американського досвіду в контексті модернізації системи вищої освіти в Україні на національному, регіональному та інституційному рівнях є актуальним завданням у контексті нашого дослідження.

Використання компаративного підходу та методу наукової екстраполяції стало підґрунтям для визначення можливостей творчого використання американського досвіду фандрейзингової діяльності в процесі подальшого реформування системи вищої освіти України.

У дослідженні визначено можливості використання елементів інноваційного потенціалу досвіду американської системи вищої освіти в аспекті досліджуваної проблеми в Україні на *національному, регіональному та інституційному рівнях*.

Отже, на *національному рівні* вважаємо пріоритетними такі системні зміни, що допоможуть розвинути фандрейзинг у вітчизняній вищій школі:

- 1) формування загальнодержавного бачення стратегій і технологій диверсифікації ресурсного забезпечення вищої освіти України;
- 2) стимулювання міжнародної інноваційної та наукової активності університетів;
- 3) формування конкурентного середовища в університетській сфері;
- 4) інтенсифікація трансферу знань між університетами, бізнесом та громадськістю, обґрунтування правових норм, що регулюють фінансування ВНЗ та забезпечення можливості університетських структур, зокрема інституційних відділів із розвитку ВНЗ, визначати оптимальні для них шляхи взаємодії з бізнес-структурами та державними установами (наприклад, за схемою «потрійної спіралі» («Triple Helix Model») Г. Іцковіца (H. Etzkowitz), а саме «університет – промисловість – уряд») [15];
- 5) децентралізація й модернізація сфери управління вищою освітою;
- 6) забезпечення сталого державного фінансування ВНЗ;
- 7) підвищення соціального статусу науково-педагогічних працівників;
- 8) оновлення законодавчої бази вищої освіти, що передбачає:
 - ✓ надання автономії університетам, зокрема розроблення нормативно-правового забезпечення для участі державних університетів у програмах автономного університетського менеджменту та в інноваційних освітніх проектах;
 - ✓ розвиток нормативно-правового поля сучасної добровільної/волонтерської діяльності, зокрема у сфері вищої

**Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти
у глобальному, регіональному та національному контекстах**

освіти, та лобіювання відповідних законодавчих актів у Верховній Раді України;

- ✓ надання податкових пільг підприємствам та приватним особам, що займаються благодійною діяльністю. Наприклад, у США фізичні особи, які пожертвували більшу частину своїх доходів, звільняються від податків на 50%;
- ✓ заохочення та податкові стимули для створення й розвитку ендавмент-фондів університетів як ключового механізму освітнього фандрейзингу, а також регламентування взаємодії благодійника/донора та бенефіціара/ВНЗ, зокрема в контексті фандрейзингової діяльності;

9) забезпечення наукового супроводу фандрейзингової діяльності в університетах України. У цьому контексті вважаємо необхідним здійснення таких заходів:

- ✓ наукова систематизація концептуальних засад, форм і методів доброчинної підтримки сфери вищої освіти;
- ✓ розроблення науково-методичних рекомендацій щодо управління фандрейзинговою діяльністю для адміністрацій ВНЗ України;
- ✓ проведення семінарів-тренінгів, до яких повинні долучатися зарубіжні фахівці, які мають позитивний досвід у відповідній сфері професійної діяльності;
- ✓ укладання навчальних програм міждисциплінарних спецкурсів та спецсемінарів із питань інновацій в управлінні вищими навчальними закладами, зокрема фандрейзингу у вищій освіті України. Зміст таких курсів повинен інтегрувати знання в галузі освітнього законодавства, освітнього менеджменту, соціології освіти, психології роботи з різними групами населення у сфері фандрейзингу тощо;
- ✓ оновлення змісту педагогічної освіти, зокрема, перспективним напрямом розширення можливостей фандрейзингової діяльності у сфері вищої освіти вважаємо поглиблене вивчення порівняльної педагогіки (американістики) в університетах, історії розвитку благодійності у вищій освіті України з метою заохочення студентів/випускників до участі у благодійній діяльності протягом/після навчання в університеті;
- ✓ укладання та запровадження програм навчання професійних менеджерів із фандрейзингу (семінари, тренінги,

**Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти
у глобальному, регіональному та національному контекстах**

кваліфікаційні програми з отриманням диплома бакалавра, магістра), які повинні набути професійних компетентностей для здійснення фандрейзингу у сфері освіти.

На *регіональному рівні* пропонуємо низку заходів, що спрямовані на розроблення та реалізацію регіональних програм розвитку вищої освіти. Пріоритетами зусиль регіональної влади та університетської громади повинні, на нашу думку, бути такі:

- 1) запровадження програм автономного університетського менеджменту;
- 2) просвітницька діяльність серед студентів/випускників ВНЗ протягом/після навчання щодо благодійної підтримки *alma mater*;
- 3) активізація контактів суб'єктів освітнього фандрейзингу (благодійників, меценатів, філантропів, спонсорів) у межах співпраці благодійних фондів, фандрейзингових асоціацій, відділів ВНЗ з інституційного розвитку, із фандрейзингу та по роботі з випускниками, що сприятиме формуванню готовності учасників навчально-виховного процесу університету до участі в благодійних заходах, фандрейзингових кампаніях із метою підтримки державних університетів для реалізації соціальної місії в регіоні, а, таким чином, і в освітніх реформах країни;
- 4) активізація співпраці місцевої громади й університету (зокрема, асоціації випускників) шляхом популяризації ідей доброчинності;
- 5) доведення до широкого загалу та професійно-педагогічної громади шляхом публікації в національних ЗМІ та через мережу Інтернет звітів ВНЗ щодо використання отриманих ресурсів, спрямованих на інституційний розвиток університету;
- 6) укладання та імплементація програм із вивчення світового досвіду освітнього фандрейзингу та аналізу міжнародних порівняльних оцінок у цій царині;
- 7) організація благодійних заходів і фандрейзингових кампаній;
- 8) заснування регіональних професійних організацій/ініціативних груп з фандрейзингу.

На *інституційному рівні* доцільно запровадження таких заходів:

- 1) перетворення фандрейзингової діяльності на важливу складову стратегії розвитку університету, розроблення програм реалізації цієї стратегії на всіх рівнях функціонування вищого навчального закладу;
- 2) науковий супровід фандрейзингової діяльності: створення концепцій, моделей, технологій фандрейзингу; проведення

**Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти
у глобальному, регіональному та національному контекстах**

- конференцій для науковців-дослідників і фахівців-практиків із фандрейзингу для взаємного обміну досвідом із подальшою публікацією матеріалів конференцій і методичних рекомендацій;
- 3) створення прозорої й ефективної системи управління ВНЗ, побудованої на принципах академічної свободи та університетської автономії, завдяки чому активізується весь внутрішній продуктивний потенціал університету;
 - 4) сприяння процесу перетворення університету на суб'єкт змін шляхом активізації розвитку особистісних і професійних якостей студентів із використанням моделі розвитку культури благодійності серед студентів університету та інноваційних стратегій освітнього фандрейзингу;
 - 5) визначення форм і засобів підготовки майбутніх спеціалістів/фандрейзерів до ведення професійної діяльності з ресурсного забезпечення університету на основі історичного досвіду США й України;
 - 6) заснування асоціацій випускників, укладання і запровадження програм лояльності та формування організаційної ідентифікації студентів/випускників ВНЗ;
 - 7) створення методичних лабораторій, що займаються дослідженнями механізмів освітнього фандрейзингу;
 - 8) розроблення методичних рекомендацій для інститутів післядипломної освіти зі спеціальності «Фандрейзинг» для підготовки та перепідготовки керівників сучасних ВНЗ щодо створення відділів інституційного розвитку університету та з фандрейзингу, опікунських рад, асоціацій випускників та ін. для залучення добровільних ресурсів і реалізації статутних потреб університету.

На підставі вивчених наукових джерел щодо нормативно-правових, організаційних і змістових засад діяльності асоціацій випускників провідних державних університетів США за рейтингом 2014-2015 рр. нами було розроблено зразок Положення про Асоціацію випускників для українських ВНЗ (див. Додаток Б).

Вважаємо, що практичне значення результатів дослідження буде посилене, якщо узагальнені положення щодо сутності фандрейзингової діяльності як інноваційного освітнього феномену, етапів розвитку фандрейзингу у вищій школі, нормативних, змістових і процесуальних засад цієї діяльності буде внесено до змісту навчальних курсів із управління ВНЗ та порівняльної педагогіки (американістики), що викладаються при підготовці магістрів –

майбутніх учителів – та керівників ВНЗ України і також використовуються в щоденній практиці управління університетом. У Додатках Д.1, Д.2, Д.3, С подано додаткові джерела для дослідження філантропії та фандрейзингу.

Прогностичний потенціал дослідження зумовлений можливістю використання його результатів для здійснення подальшої науково-дослідницької роботи щодо розвитку методів управління університетом у процесі модернізації вітчизняної системи вищої освіти. Доцільно зазначити, що запозичення досвіду США потрібно здійснювати на рівні загальних стратегій з урахуванням історичних, філософських, релігійних, культурних, соціально-економічних, політичних та інших чинників формування благодійницької культури та розвитку освітнього фандрейзингу у вищій освіті України.

Проведене дослідження не претендує на всеосяжність та довершеність і не вичерпує всіх аспектів окресленої наукової проблеми. **На подальше вивчення заслуговує** узагальнення перспективного американського досвіду підготовки фандрейзерів до виконання професійних функцій у сфері ресурсного забезпечення вищої освіти України, а також досвід розроблення механізмів залучення ресурсів (фінансових, матеріальних, людських, технологічних, технічних, часових, волонтерських та ін.) для реалізації місії університету. Наприклад, для перетворення потенційних благодійників/донорів на реальних донорів освітньому фандрейзеру потрібно провести ретельно сплановану, організаційно впорядковану, із використанням поетапного аналізу та контролю роботу, результатом якої є обґрунтування актуальності, унікальності та цінності реалізації саме зазначеного проекту в обмін на задоволення мотиваційних потреб донора. Однак на сьогодні освітній фандрейзинг в Україні не може виступати організованим інструментом соціальної допомоги ВНЗ через відсутність наукових досліджень і напрацювань у цій галузі. Отже, стихійний процес надходження коштів від різних категорій донорів, які переважно викликані емоційними мотивами, повинен перетворитися на інформаційно, науково, технологічно забезпечену контрольовану систему управління ефективним механізмом залучення та перерозподілу ресурсів [12]. Університет XXI століття – це інноваційний заклад із високим рівнем освіти та наукових досліджень; свідомий своєї місії, цінностей і можливостей; добре фінансований, тобто повинен володіти потрібними засобами для наукових досліджень і високоякісного навчання. Така модель є

**Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти
у глобальному, регіональному та національному контекстах**

ідеальною, але усвідомлення шляхів реформування вищої освіти дає сподівання, що потреби академічної спільноти не залишаться поза увагою держави і благодійників.

Історія університетів США багата на досвід благодійності й меценатства. Цьому сприяли дві головні причини: характер суспільних відносин та структура економіки держави. Під суспільними відносинами розуміємо демократичні принципи побудови держави, під економічними – розвиток вільного ринку, приватної власності та приватного підприємництва. Однією з особливостей розвитку університетів США є участь громади в його самоврядуванні й визначенні політики розвитку. Демократія побудована на розумінні громадянами відповідальності за підтримку соціально важливих галузей, що забезпечують загальний добробут. Історично склалося, що законодавство Америки спрямоване на заохочення до благодійництва, філантропії. Отже, використовуючи українські традиції меценатства та сучасний американський досвід, університети України повинні відродити давні та віднайти нові форми залучення ресурсів на суспільно корисні справи. На жаль, змушені констатувати, що в Україні благодійництво серед приватних осіб найменш поширене, це пов'язано з недостатнім рівнем нормативно-правового забезпечення філантропічної діяльності, низьким рівнем життя в країні в цілому та знищенням за роки радянської влади поняття й духу благодійності. В Україні такий досвід не набув поширення, але з огляду на радикальні зміни суспільно-політичного устрою, що відбулися вже чверть століття тому, перспективи духовного відродження суспільства та економічного розквіту країни і впровадження світової практики – фандрейзинг у вищій освіті України має перспективи розвитку.

Висловлюємо цілком обґрунтоване переконання, що побудова системи фандрейзингу здатна стати імпульсом для успішного інноваційного розвитку ВНЗ. Також усвідомлюємо нові масштабні завдання, що постають перед освітньою установою. Доцільно не лише визначити нові форми функціонування й розвитку ВНЗ, навчитися залучати ресурси випускників, компаній і фондів, а й створити нові механізми прийняття управлінських рішень, а в перспективі, із становленням та розвитком ендавменту виробити методичний інструментарій управління цільовим капіталом як довготривалим інвестиційним ресурсом.

Висновки

У дослідженні **«Перспективи використання американського досвіду фандрейзингової діяльності в університетах України»** здійснено порівняльний аналіз нормативно-правових, організаційних і змістових засад благодійної та фандрейзингової діяльності у вищій школі США та України; розроблено прогностичну модель розвитку фандрейзингової діяльності в університетах України.

Застосування методу наукової екстраполяції дозволило окреслити можливості творчого використання елементів інноваційного потенціалу фандрейзингової діяльності американських університетів як інструмента диверсифікації джерел ресурсного забезпечення вітчизняного університету в контексті культурно-освітньої інтеграції України до світового співтовариства на національному, регіональному та інституційному рівнях.

У дослідженні зазначено, що на *національному рівні* доцільною є подальша модернізація законодавчої бази вищої освіти з урахуванням висновків сучасних порівняльно-педагогічних досліджень у галузі управління ВНЗ та результатів наукових розвідок провідних американських теоретиків і практиків вищої освіти щодо управління фандрейзинговою діяльністю; надання на законодавчому рівні можливості університетським організаціям/асоціаціям і відділам інституційного розвитку ВНЗ визначати оптимальні для них шляхи взаємодії з бізнес-структурами та органами державної влади; розроблення нормативно-правового забезпечення участі державних університетів у програмах автономного університетського менеджменту. Актуальною проблемою вважаємо створення навчальних програм (курікулумів) із метою заохочення студентів та випускників до участі у благодійній діяльності під час та після завершення навчання в університеті, і таким чином підвищується їхня організаційна ідентифікація та лояльність до *alma mater*, а також актуальною проблемою є професійна підготовка фахівців із фандрейзингу.

На *регіональному рівні* пропонуємо низку новацій, що спрямовані на розширення повноважень членів університетських громад і місцевих органів управління освітою та наукою. Актуальним є запровадження програм автономного університетського менеджменту; розвиток співробітництва адміністрації ВНЗ із викладачами, студентами, випускниками, місцевою громадою, бізнес-структурами, що сприятиме підвищенню відповідальності всіх зацікавлених сторін за розвиток вищої освіти в регіоні, координації

**Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти
у глобальному, регіональному та національному контекстах**

зусиль членів університетської громади в запровадженні управлінських новацій задля реалізації місії *alma mater*; активізація контактів суб'єктів освітнього фандрейзингу (благодійників, меценатів, філантропів, спонсорів) у рамках співпраці благодійних фондів, фандрейзингових асоціацій, відділів інституційного розвитку, відділів зв'язків із громадськістю та по роботі з випускниками, що сприятиме формуванню філантропічної культури та готовності учасників навчально-виховного процесу ВНЗ до участі в благодійних заходах, фандрейзингових кампаніях із метою підтримки університету для реалізації його соціальної місії в регіоні.

На *інституційному рівні* потрібним, на нашу думку, є створення у вітчизняних вишах організаційної інфраструктури фандрейзингової діяльності на основі відповідного американського досвіду; розроблення власних стратегій, форм, методів фандрейзингової діяльності з урахуванням національних історичних традицій та актуальних реалій суспільно-економічного та суспільно-політичного життя країни, умов діяльності та перспектив інноваційного розвитку української вищої школи. Актуальним є формування системи діяльності щодо розвитку філантропічної культури у студентів і випускників університету. Практичне значення результатів дослідження буде посилене, якщо узагальнені положення щодо сутності фандрейзингової діяльності як інноваційного освітнього феномену, етапів розвитку фандрейзингової діяльності у вищій освіті, нормативних, організаційних та змістових засад цієї діяльності буде введено до змісту навчальних курсів із педагогічного менеджменту та порівняльної педагогіки, що викладаються у межах магістерської підготовки майбутніх учителів і керівників ВНЗ України, а також за умови використання результатів наукових розвідок у щоденній практиці управління державним університетом.

Положення пропонованого дослідження розкрито в таких наукових статтях автора: «Історичні традиції благодійності та актуальний стан фандрейзингової діяльності у вищій освіті України» [5], «Перспективи використання елементів прогресивного досвіду фандрейзингової діяльності державних університетів США у вищій освіті України» [6], «Women and Philanthropy: the U.S. Experience that Could be Transferred into the Ukrainian Context of Higher Education» [16], а також у тезах доповідей наукових конференцій – «Потрійна спіраль як модель підприємницької взаємодії: від А.С.Макаренка до реалій сучасного університету» [7].

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемьева Т. В. Фандрейзинг. Привлечение средств на проекты и программы в сфере культуры и образования / Т. В. Артемьева, Г. Л. Тульчинский. – СПб. : Изд-во Лань, 2010. – 286 с.
2. Брайсон Д. М. Стратегічне планування для державних і неприбуткових організацій : пер. з англ / Д. М. Брайсон. – Львів : Літопис, 2004. – 352 с.
3. Институт фандрайзинга. Журнал для гражданского общества. – К. : ООО «Ореанда», 2005. – № 5. – 32 с.
4. Комаровський О. В. Фандрейзинг у питаннях, відповідях та цитатах : [навч. посіб.] / О. В. Комаровський. – Луганськ, 2007. – 54 с.
5. Красуля А. В. Історичні традиції благодійності та актуальний стан фандрейзингової діяльності у вищій освіті України / А. В. Красуля // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – № 10 (44). – С. 132–144.
6. Красуля А. В. Перспективи використання елементів прогресивного досвіду фандрейзингової діяльності державних університетів США у вищій освіті України / А. В. Красуля // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – № 1 (45). – С. 17–26.
7. Красуля А. В. Потрійна спіраль як модель підприємницької взаємодії : від А. С. Макаренка до реалій сучасного університету / А. В. Красуля // Творча спадщина А. С. Макаренка в контексті інноваційного розвитку освіти ХХІ століття : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (11–12 березня 2013 року, м. Суми). – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – С. 258–261.
8. Куц С. Фандрайзинг АВС : посібник для початківців / С. Куц. – К. : Центр філантропії, 2008. – 92 с.
9. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України [Електронний ресурс]. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 25. – С. 252. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>.
10. Стан розвитку благодійності в Україні – 2011 : річний звіт / Асоціація благодійників України, за підтримки ІАЦ «Громадський простір», ІА «RegioNews». – К., 2012. – 28 с.
11. Стан розвитку організаційного потенціалу громадянського суспільства в регіонах України. Дослідження організаційної самодостатності (практики фандрайзингу) організацій громадянського суспільства [Звіт]. – К. : Центр філантропії, 2008. – 29 с.
12. Фандрейзинг : [навч. посіб.] / О. В. Чернявська, А. М. Соколова. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 188 с.
13. Cascione G. L. Philanthropists in higher education : Institutional, biographical, and religious motivations for giving / G. L. Cascione. – New York : Routledge Falmer, 2003. – P. 67–79.
14. Encyclopedia Britannica Online [Electronic resource]. – URL : <http://www.britannica.com/topic/Encyclopaedia-Britannica-English-language-reference-work>.
15. Etzkowitz H. Regional Innovation Initiator : The Entrepreneurial University in Various Triple Helix Models : the paper for Triple Helix VI conference, Singapore, May 16–

**Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти
у глобальному, регіональному та національному контекстах**

18, 2007 [Electronic resource] / H. Etzkowitz, Zhou Chunyan. – URL : <http://www.triplehelixconference.org/th/6/SingaporeConferenceThemePaper050107.pdf>.

16. Krasulia A. Women and Philanthropy : the U.S. Experience that Could be Transferred into the Ukrainian Context of Higher Education / Alla Krasulia // Journal of Gender and Power. – Poznań : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 2014. – Vol. 2, № 2. – P. 119–135.

17. Philanthropy in America: a Comprehensive Historical Encyclopedia / D. F. Burlingame. – Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO. – Vol. 3, August 19, 2004. – 886 p.

18. The Philanthropic Studies Index (PSI) [Electronic resource]. – URL : <http://cheever.ulib.iupui.edu/psipublicsearch/>.

19. The Wealth Gap and the Giving Recover : Giving USA's Latest Numbers [Electronic resource]. – June 17, 2014 (Nonprofit Quarterly). – URL : <https://nonprofitquarterly.org/philanthropy/24366-main-street-charities-and-the-giving-recovery-giving-usa-releases-its-2014-numbers.html>.

20. Thompson J. D. A high level annual fund without an annual ask / J. D. Thompson et al. // International Journal of Educational Advancement. – 2010. – № 9 (4). – P. 273–280.

21. Top 10 Public Universities. A List of the Best State-Funded Universities in the U.S. / Allen Grove [Electronic resource]. – URL : http://collegeapps.about.com/od/collegerankings/tp/top_public.htm.

Ендавмент-фонди у світовій історії

Рік заснування	Навчальний заклад	Характеристика
380 р. до н.е.	Платонівська Академія Стародавньої Греції	Відомим філософом Платоном сформований перший у сучасному розумінні ендавмент-фонд, що призначався для розвитку академії та релігійно-філософського союзу [17].
1502 р.	Кафедра богослов'я в університетах Оксфорда і Кембриджа, Великобританія	Аналог сучасних цільових фондів, заснований леді Маргарет Бюфорт, бабусею короля Генрі VIII. Сучасні ендавмент-фонди Оксфордського та Кембриджського університетів – найбільші у Великобританії, з капіталом £4,1 млрд. і £4,9 млрд. відповідно. За традиційною для Великобританії схемою, залученням засобів до згаданих фондів займається окремий штат співробітників, департамент розвитку, що налічує більше 100 осіб [14].
1900 р.	Нобелівський ендавмент-фонд	Створений за заповітом Альфреда Нобеля на засоби, виручені від продажу його майна. Фонд щорічно надає премії вченим за видатні досягнення в науці, громадським діячам – за внесок в досягнення і підтримку миру. Сьогодні активів Нобелівського фонду вистачає, щоб щорічно видавати кожному лауреатові Нобелівської премії не менше \$1 млн. Початковий капітал фонду складав \$250 млн., сьогодні він збільшився до рівня \$500 млн. [13].
1642 р.	Університет Гарварду в США	З декількох сотень доларів США, отриманих від внесків студентів і підприємців, капітал ендавменту зріс до \$36,4 млрд., що дозволило фонду стати найбільшим у світі. Успішність Гарвардського ендавмент-фонду забезпечують чотири обов'язкові складові: залучення професіоналів найвищого рівня, націленість на інновації, перманентна оцінка ризиків та оптимальна операційна структура [13].
1995 р.	Міжнародний Благодійний Фонд «Відродження Києво-Могилянської Академії» (МБФВ КМА)	Метою діяльності є сприяння створенню культурно-освітньої та матеріально-технічної бази університету, а також здійснення заходів щодо подальшого його розвитку у статусі Національного. Повсякденна діяльність фонду спрямована на вивчення основних потреб, надання допомоги на здійснення проектів, розроблених структурними підрозділами ВНЗ. Фонд веде пошук коштів, із 1997 р. введено систему заохочення волонтерів, які допомагають їх залучати. Фондом було підтримано кілька сотень проектів, спрямованих на виконання

		ремонтно-реставраційних робіт, зміцнення матеріально-технічної бази, видання книжок, збірників наукових праць, комплектування бібліотечних фондів, проведення наукових конференцій та культурно-мистецьких заходів Університету. Пріоритетом останніх років є залучення коштів для реконструкції Староакадемічного корпусу НаУКМА [33].
2010 р.	Український католицький університет (УКУ)	Некомерційний вищий навчальний заклад, який не отримує жодної фінансової підтримки з боку держави. Із початком будівництва університетського містечка було ініційовано Кампанію Розвитку УКУ, ціль якої – \$ 65,5 млн. На сьогодні вже отримано \$ 45,525 млн. До завершення Кампанії залишилося зібрати близько 30% від необхідних коштів. Університет прагне долучити до збору коштів благодійників не лише з України, а й з усього світу. <i>Три основні напрямки</i> , на які будуть розподілені кошти: <i>іменні студентські та викладацькі стипендії</i> , які дозволять проводити дослідження, писати наукові статті, брати участь у міжнародних конференціях; <i>нові академічні програми</i> , які створюються за найкращими світовими зразками, з метою покращення якості освіти в Україні, збільшення кількості професіоналів своєї справи, виховання нових лідерів та розвитку громадянського суспільства в Україні; унікальний для України проект – <i>будівництво університетського містечка</i> з новими навчальними корпусами, Колегіумом, бібліотекою, церквою та іншими будівлями [36].
Квітень 2013 р.	Інститут міжнародних відносин КНУ імені Т. Г Шевченка на базі Благодійної організації «Фонд розвитку Інституту міжнародних відносин»	Мета ендавмент-фонду – забезпечення фінансової стабільності Інституту та незалежність від економічних і суспільних коливань. За рік існування Фонду до добродійної справи приєдналося вже 18 благодійників: викладачів, випускників та студентів Інституту. Відсотки, отримані завдяки роботі капіталу Фонду, спрямовуватимуться на розвиток інфраструктури інституту, допомогу у навчанні студентам, аспірантам та стажерам, виплату премій викладачам, створення грантів, проведення майстер-класів, організацію співпраці з ВНЗ інших країн [40].
29 січня 2014 р.	Ендавмент «Фонд розвитку банківської освіти та науки» при Університеті банківської справи НБУ	Мета фонду – залучати приватні інвестиції задля розвитку і модернізації української економічної вищої освіти. Фонд стане підтримкою талановитих та перспективних студентів, надаватиме грантове фінансування наукових досліджень, фінансуватиме інвестиційні проекти [38].

Додаток Б

Положення про Асоціацію випускників (ЗРАЗОК)

Асоціація випускників формує базу даних, за допомогою якої випускники зможуть підтримувати зворотний зв'язок із ВНЗ, дізнаватися про події, що відбуваються в університеті, відвідувати різні заходи, зустрічатися з одногрупниками, встановлювати контакт із викладачами.

1. Загальні відомості

1.1 Асоціація випускників – некомерційне партнерство, створене для об'єднання випускників Університету, їхнього соціального зростання та розвитку, а також використання їхнього наукового, духовного та економічного потенціалу для зміцнення статусу Університету.

1.2 Асоціація створюється та діє на основі принципів самоврядування, добровільності й рівноправності членів, відповідно до чинного законодавства України.

1.3 Рішення про створення Асоціації прийнято за пропозицією ініціативної групи на засіданні ученої ради Університету (дата).

1.4 Керівництво Асоціацією здійснює Правління Асоціації, створене за пропозицією ректорату та ініціативної групи із числа випускників Університету. До складу Правління можуть входити випускники всіх факультетів. Члени Правління більшістю голосів обирають Президію Правління Асоціації та Голову Президії Правління Асоціації.

2. Цілі та завдання Асоціації

Стратегічна мета Асоціації полягає в створенні співдружності випускників Університету на основі духовної єдності й корпоративного братства, формуванні почуття патріотизму в студентів і співробітників, прагненні до збереження і зміцнення кращих традицій Університету.

Основні завдання Асоціації:

- створення банку даних про випускників Університету з метою підтримки товариських зв'язків між ними, зміцнення контактів із Університетом, залучення до діяльності Асоціації;
- створення на сайті університету веб-сторінки «Асоціація випускників Університету»;
- створення банку даних для формування кадрового резерву підприємств та організацій за профілем підготовки випускників Університету з метою їхнього ефективного працевлаштування;
- сприяння розвитку ефективних форм підвищення кваліфікації випускників Університету в галузі отриманої спеціальності, сучасних інформаційних технологій та економічної підготовки;
- сприяння підвищенню ефективності використання інтелектуального потенціалу випускників Університету й можливостей Університету в підготовці та перепідготовці педагогічних і наукових кадрів із метою розвитку і зміцнення освітнього та кадрового потенціалу України;

**Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти
у глобальному, регіональному та національному контекстах**

- сприяння розвитку інноваційної діяльності у сфері освіти й науки, розвитку університетського комплексу, відповідного рівня провідних вітчизняних і зарубіжних університетів;
- розроблення і втілення проектів, що сприяють розвитку Університету, його інститутів, факультетів і кафедр;
- заснування стипендії Асоціації для нагородження кращих студентів, аспірантів, молодих учених Університету;
- сприяння університетові у профорієнтаційній роботі з молоддю та новим набором в Університет;
- розвиток наявних і створення нових колективних форм інформаційного, правового та рекламного обслуговування Асоціації, надання членам Асоціації консультаційної допомоги в їхній професійній діяльності;
- організація виставок, конференцій, семінарів, конкурсів і т.п.;
- виробництво фото- та відеоробіт, випуск друкованих праць;
- сприяння ефективним формам участі випускників Університету в розвитку сучасної матеріальної бази Університету, реалізації проектів і програм в інтересах Університету;
- участь у формуванні цільового капіталу (ендаументу) Університету;
- сприяння розвитку системи стратегічного партнерства Університету з провідними вітчизняними та зарубіжними підприємствами й організаціями;
- подання проектів у міжнародні організації для отримання грантів на розвиток Університету через громадські об'єднання випускників Університету;
- забезпечення фінансових інвестицій для розвитку Асоціації (пріоритет – благодійні внески випускників Університету);
- формування символіки та традицій Асоціації, підтримання традицій Університету;
- створення умов для пріоритетної реалізації науково-технічних розробок членів Асоціації;
- організація та проведення зустрічей випускників Університету;
- налагодження і підтримка контактів із аналогічними організаціями інших ВНЗ, здійснення обміну з ними делегаціями та робочими групами, досвідом роботи та інформацією;
- випуск інформаційного бюлетеня, що висвітлює діяльність Асоціації;
- видання Довідника випускників Університету для розповсюдження серед членів Асоціації, в якому (за їхньою згодою) будуть публікуватися (за роками і програмами) дані про їхні фірми, адреси та контактні телефони;
- становлення й розвиток міжнародної діяльності Асоціації.

3. Повноваження (права) асоціації

3.1 Асоціація має право:

- вносити пропозиції ректору Університету за напрямками своєї діяльності;
- брати участь у проведенні громадської експертизи рішень ученої ради та ректорату Університету щодо перспектив розвитку Університету;
- засновувати від імені Асоціації нагороди, премії, стипендії, інші види заохочень за особливий внесок у реалізацію статутної діяльності Асоціації;
- створювати банк даних випускників Університету та членів Асоціації, надавати інформаційні послуги;
- організовувати й проводити виставки, ярмарки, конкурси, конференції, семінари, симпозіуми і т.д.;
- брати участь у виробництві й реалізації аудіовізуальної та поліграфічної продукції з тематики Асоціації;
- здійснювати освітню, просвітницьку та видавничу діяльність.

4. Членство в Асоціації. Порядок прийому, права та обов'язки членів Асоціації

4.1 Членами Асоціації можуть бути фізичні особи – випускники Університету, особи, які закінчили аспірантуру, докторантуру Університету, особи, які успішно захистили в Університету кандидатську або докторську дисертацію, і співробітники Університету. Також членами Асоціації можуть бути юридичні особи-організації, у складі яких працюють випускники Університету.

4.2 Вступ в члени Асоціації та вихід із її членів фізичних та юридичних осіб здійснюється на основі подання заяви від фізичної особи й заяви та протоколу засідання органу, уповноваженого приймати рішення для юридичних осіб до Правління Асоціації при Університету. Рішення про прийом і вихід приймається Правлінням відкритим голосуванням простою більшістю голосів присутніх на засіданні членів Правління.

4.3 Усі члени Асоціації на добровільній основі надають спонсорську допомогу як Університету, так і безпосередньо Асоціації.

4.4 Усі члени Асоціації користуються рівними правами і несуть однакову відповідальність.

4.5 Члени Асоціації (юридичні особи – в особі своїх повноважних представників) мають право:

- вільно брати участь у всіх видах діяльності й заходах Асоціації;
- брати участь в управлінні Асоціацією, укладанні перспективних і поточних планів роботи, обирати й бути обраним до виборних органів Асоціації;
- отримувати інформацію та методичні матеріали Асоціації;

**Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти
у глобальному, регіональному та національному контекстах**

- використовувати у своїй роботі без обмежень підготовлені Асоціацією наукові, інформаційні та інші матеріали з відповідним посиланням;
- вільно виходити з членів Асоціації в порядку, який передбачений при вступі в Асоціацію.

4.6 Члени Асоціації зобов'язані:

- виконувати вимоги цього Положення, рішення Правління Асоціації;
- бути зразком в утвердженні високих професійних якостей, дотримання етичних і моральних норм;
- брати активну участь в організаційній, видавничій та інших видах діяльності Асоціації;
- брати участь у заходах, що проводяться за рішенням Загальних зборів та Правління Асоціації;
- пропагувати практичні результати діяльності Асоціації.

5. Взаємодія

5.1 Спільна діяльність Асоціації з іншими підрозділами університету регламентована в наказах ректора Університету.

Примітка: укладено автором.

**Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти
у глобальному, регіональному та національному контекстах**

Додаток В

Таблиця В.1

Асоціації випускників рейтингових державних університетів США

n/p	Назва університету	Офіційна веб-сторінка асоціації випускників
1	Каліфорнійський університет, Берклі (University of California–Berkeley)	http://alumni-friends.berkeley.edu/
2	Каліфорнійський університет у Лос-Анджелесі (University of California–Los Angeles)	http://www.ucla.edu/alumni
3	Вірджинський університет (University of Virginia)	http://alumni.virginia.edu/
4	Мічиганський університет в Енн-Арбор (University of Michigan–Ann Arbor)	https://www.umich.edu/alumni/
5	Університет Північної Кароліни в Чапел-Гілл (University of North Carolina–Chapel Hill)	http://www.unc.edu/alumni/
6	Коледж Вільяма і Мері (College of William and Mary)	http://www.wmalumni.com/
7	Технологічний інститут Джорджії (Georgia Institute of Technology)	http://www.gtalumni.org/s/1481/alumni/start.aspx?gid=21&pgid=61
8	Каліфорнійський університет в Сан-Дієго (University of California–San Diego)	http://www.alumni.ucsd.edu/s/1170/start.aspx
9	Каліфорнійський університет в Девісі (University of California–Davis)	http://ucdavis.edu/alumni-friends/index.html
10	Каліфорнійський університет в Санта-Барбарі (University of California–Santa Barbara)	http://www.ucsbalum.com/
11	Каліфорнійський університет в Ірвайні (University of California–Irvine)	http://alumni.uci.edu/
12	Іллінойський університет в Урбана-Шампейн (University of Illinois–Urbana-Champaign)	http://illinois.edu/alumni/index.html
13	Університет Вісконсин-Медисон (University of Wisconsin–Madison)	http://www.uwalumni.com/
14	Університет штату Пенсильванія (Pennsylvania State University–University Park)	http://alumni.psu.edu/
15	Університет Флориди (University of Florida)	http://www.ufl.edu/alumni-friends/
16	Вашингтонський університет (University of Washington)	http://www.washington.edu/alumni/
17	Техаський університет в Остіні (University of Texas–Austin)	http://www.utexas.edu/alumni-resources
18	Університет штату Огайо (Ohio State University–Columbus)	https://www.osu.edu/alumni/
19	Коннектикутський університет (University of Connecticut)	http://uconn.edu/audience-alumni/
20	Університет в Клемсон, Південна Кароліна (Clemson University)	http://alumni.clemson.edu/
21	Університет Пердью в Вест-Лафайетт, Індіана (Purdue University–West Lafayette)	http://www.purdue.edu/purdue/alumni/index.html
22	Університет Джорджії (University of Georgia)	http://www.alumni.uga.edu/alumni/index.php
23	Мерілендський університет у Коледж-Парку (University of Maryland–College Park)	http://alumni.umd.edu/s/1132/start.aspx
24	Університет Піттсбурга (University of Pittsburgh)	http://www.pitt.edu/alumni
25	Техаський університет А&М в Колледж-Стейшн (Texas A&M University–College Station)	http://www.aggienetwork.com/

Додаток Г

Таблиця Г.1

Програми для випусників 25 найкращих державних університетів США

Назва державного університету США
(ВНЗ розташовані за результатами рейтингу 2014/2015 рр.)

№	Види програм, організованих відділами по роботі з випусниками та Асоціаціями випусників державних університетів США
1.	Каліфорнійський університет, Берклі (University of California–Berkeley)
2.	Каліфорнійський університет у Лос-Анджелесі (University of California–Los Angeles)
3.	Вірджинський університет (University of Virginia)
4.	Мічиганський університет в Енн-Арбор (University of Michigan–Ann Arbor)
5.	Університет Північної Кароліни в Чапел-Гілл (University of North Carolina–Chapel Hill)
6.	Коледж Вільяма і Мері (College of William and Mary)
7.	Технологічний інститут Джорджії (Georgia Institute of Technology)
8.	Каліфорнійський університет в Сан-Дієго (University of California–San Diego)
9.	Каліфорнійський університет в Девісі (University of California–Davis)
10.	Каліфорнійський університет в Санта-Барбарі (University of California–Santa Barbara)
11.	Каліфорнійський університет в Ірвайні (University of California–Irvine)
12.	Іллінойський університет в Урбана-Шампейн (University of Illinois–Urbana-Champaign)
13.	Університет Вісконсин-Медісон (University of Wisconsin–Madison)
14.	Університет штату Пенсильванія (Pennsylvania State University–University Park)
15.	Університет Флориди (University of Florida)
16.	Вашингтонський університет (University of Washington)
17.	Техаський університет в Остіні (University of Texas–Austin)
18.	Університет штату Огайо (Ohio State University–Columbus)
19.	Коннектикутський університет (University of Connecticut)
20.	Університет в Клемсон, Південна Кароліна (Clemson University)
21.	Університет Пердью в Вест-Лафайетт, Індіана (Purdue University–West Lafayette)
22.	Університет Джорджії (University of Georgia)
23.	Мерілендський університет у Коледж-Парку (University of Maryland–College Park)
24.	Університет Піттсбурга (University of Pittsburgh)
25.	Техаський університет A&M в Колледж-Стейшн (Texas A&M University–College Station)

Продовження таблиці

1.	Укладання плану заходів і проведення спеціальних подій для випускників (наприклад, День зустрічі випускників, тематичні вечірки, спортивні змагання, аукціони, пікніки)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
2.	Створення інтернет-мережі випускників для пошуку однокурсників і підтримки контактів.	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
3.	Створення банку даних випускників для формування кадрового резерву підприємств та організацій за профілем підготовки випускників університету для їхнього майбутнього працевлаштування.	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
4.	Надання випускникам допомоги студентам у кар'єрному розвитку (Career Center), зокрема, у перший рік після закінчення університету; проведення відкритих лекцій випускниками в університеті, відвідання студентами місця праці випускників, рекрутація, ярмарки вакансій.	*	*		*	*		*	*	*	*		*	*	*	*				*			*		*	

Продовження таблиці

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
5.	Сприяння розвитку ефективних форм підвищення кваліфікації випускників у царині отриманої спеціальності, сучасних інформаційних технологій та економічної підготовки, стажування.	*	*		*				*	*	*	*		*	*	*					*			*		
6.	Заснування стипендій Асоціації випускників для нагородження найкращих студентів, аспірантів, молодих учених університету (із зазначенням на веб-сторінці ВНЗ імені, країни походження бенефіціара та типу отриманої ним/нею стипендії)	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
7.	Нагородження найкращих випускників (Alumni Awards) університету за професійні та громадські досягнення.	*	*			*		*			*		*	*	*	*				*			*		*	

Продовження таблиці

8.	Програми для етнічно-національних та релігійних меншин, жінок, молодих випускників і випускників віком понад 55 років.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
				*		*		*			*		*		*	*				*		*		*		*
9.	Конститутивні програми – створення груп випускників за інтересами (Alumni Interest Groups, Affiliate Groups), відповідно до академічних програм університету.	*		*				*	*	*			*	*	*	*			*	*	*		*		*	
10.	Регіональні клуби випускників, що створюються за географічним принципом.		*					*	*	*	*		*			*				*				*		
11.	Організація та проведення художніх виставок, наукових конференцій, семінарів, конкурсів, (кіно) фестивалів і т.п.	*	*		*	*				*			*		*					*				*		
12.	Виробництво фото-та відео робіт (наприклад, альбоми випускників, професорсько-викладацького складу).	*	*	*	*	*	*	*	*		*		*	*		*			*	*		*			*	*

Продовження таблиці

13.	Табори відпочинку для родин випускників, екскурсійні та туристичні програми протягом року.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
		*	*			*	*	*	*		*	*	*	*	*	*					*				*	
14.	Надання академічних можливостей випускникам навчатися протягом життя.	*				*			*		*				*			*			*			*		
15.	Створення «Стіни слави» на веб-сторінці Асоціації випускників, де розміщуються історії відомих випускників.	*	*				*	*			*		*					*				*				*
16.	Програми розвитку громадянського суспільства: програми ліквідації безграмотності, гуманітарної допомоги тощо.					*								*					*					*		
17.	Законодавчі програми, розроблені для лобіювання ідей (ресурсної) підтримки закладів вищої освіти (едвокасі).	*				*	*			*	*		*	*		*				*			*			*
18.	Програми відновлення втрачених стосунків із випускниками.	*	*	*	*	*		*			*						*				*	*		*		

Продовження таблиці

19.	Заснування програм для зміцнення зв'язків студентів і випускників (наприклад, Student Alumni Association).	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
		*	*	*	*	*	*	*				*	*	*				*			*		*		*	*
20.	Організація на території кампусу «Дому випускників», де можна провести конференції, семінари, фандрейзингові заходи, весілля тощо.	*					*			*	*	*					*		*			*	*		*	
21.	Організація й проведення online вебінарів на теми, пов'язані з кар'єрним, професійним та особистим розвитком; дистанційне навчання тощо.	*				*		*							*	*					*			*		*
22.	Надання волонтерської допомоги студентами (наприклад, у діяльності Асоціації випускників, роботі в саду або музеї університету).	*	*	*	*	*	*	*	*			*		*	*				*			*		*		*
23.	Виготовлення та реалізація сувенірної продукції з логотипом університету	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*

Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти
у глобальному, регіональному та національному контекстах

Продовження таблиці

24.	Випуск власних друкованих праць (фахових збірок, журналів, бюлетенів і т.п.)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
		*	*			*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*			*	*	*	*	*	*	*	*
25.	Надання випускникам вільного доступу до бібліотечних ресурсів та інформаційних баз даних.			*										*	*											
26.	Поширення інформації через соціальні мережі (Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn, Pinterest, YouTube, Flickr, Foursquare, iTunes U, RSS, Blogs, Soundcloud, MySpace).	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
27.	Програми лояльності та знижки в магазинах, спортивних клубах, туристичних агенціях, розважальних та навчальних центрах.					*		*	*			*		*	*	*						*		*		
28.	Видача документів (довідок, дипломів, копій додатків до дипломів із оцінками, нотаріальне завірення апостиль та ін.)	*			*		*						*			*							*			
29.	Надання ургентних кредитів студентам.										*								*			*			*	

Продовження таблиці

30.	Організація навчальних програм для дідусів/бабусь та онуків (Grandparents University) на території кампусу.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
														*			*			*						*
31.	Юридична та організаційна підтримка випускників для супроводу благодійного внеску в фонд університету.	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*

Примітка: систематизовано автором.

**Джерела для дослідження філантропії й фандрейзингу
Асоціації та організації**

№	Назва	Інтернет адреса
1.	American Association of Fundraising Counsel (AAFRC)	http://www.aafrc.org/
2.	Aspen Institute	http://www.aspeninstitute.org/
3.	Association of Fundraising Professionals (AFP)	http://www.afpnet.org/
4.	Association for Research on Nonprofit Organizations and Voluntary Action (ARNOVA)	http://www.arnova.org/
5.	Boston College Center on Wealth and Philanthropy (CWP)	http://www.bc.edu/research/cwp.html
6.	Center for Effective Philanthropy	http://www.effectivephilanthropy.org/
7.	Center on Philanthropy at Indiana University	http://www.philanthropy.iupui.edu/
8.	City University of New York Center on Philanthropy and Civil Society	http://www.philanthropy.org/
9.	Council for Advancement and Support of Education (CASE)	http://www.case.org/
10.	Council for Aid to Education (CAE)	http://www.cae.org/
11.	Foundation Center	http://foundationcenter.org/
12.	Independent Sector	https://www.independentsector.org/
13.	National Association of College and University Business Officers (NACUBO)	http://www.nacubo.org/
14.	National Center for Charitable Statistics (NCCS)	http://nccs.urban.org/
15.	New York University School of Law National Center on Philanthropy and the Law (NCPL)	http://www1.law.nyu.edu/ncpl/
16.	Partnership for Philanthropic Planning	http://www.pppnet.org/
17.	University of Southern California Center on Philanthropy and Public Policy	http://cphp.usc.edu/

Примітка: систематизовано автором.

**Джерела для дослідження філантропії й фандрейзингу
Академічні центри та університети США, де вивчають філантропію та
досліджують особливості фандрейзингової діяльності некомерційного
сектору, зокрема, в університетах**

<i>№</i>	<i>Назва закладу англійською мовою</i>	<i>Інтернет адреса</i>
1.	Social Welfare Research Institute (now Center on Wealth and Philanthropy; Boston College; Chestnut Hill, MA	http://www.bc.edu/research/cwp.html
2.	Mandel Center for Nonprofit Organizations (MCNO) at Case Western Reserve University; Cleveland, OH.	http://bulletin.case.edu/bulletinarchives/2011-12/mandelcenterfornonprofitorganizations/faculty/
3.	The Center on Philanthropy and Civil Society (CPCS) at City University of New York (CUNY); NY.	http://www.philanthropy.org/
4.	The Center for the Study of Philanthropy and Voluntarism at Duke University's Sanford School of Public Policy; Durham, NC.	http://philvol.sanford.duke.edu/
5.	Dorothy A. Johnson Center for Philanthropy at Grand Valley State University in Grand Rapids, Michigan.	http://johnsoncenter.org/
6.	The Hauser Center for Nonprofit Organizations at Harvard University; Cambridge, MA.	http://www.hks.harvard.edu/centers/hauser/about-us
7.	The Indiana University Lilly Family School of Philanthropy, Indianapolis, IN: The Fund Raising School, Women's Philanthropy Institute, Lake Institute on Faith & Giving	http://www.philanthropy.iupui.edu/

Примітка: систематизовано автором.

Джерела для дослідження філантропії й фандрейзингу

а) Рецензовані журнали

№	Назва та Інтернет адреса
1.	Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly http://nvs.sagepub.com/
2.	VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations http://www.springer.com/social+sciences/journal/11266
3.	International Journal of Educational Advancement http://www.palgrave-journals.com/ijea/index.html

б) Інші публікації

№	Назва та Інтернет адреса
1.	The Chronicle of Philanthropy http://philanthropy.com/section/Home/172
2.	FundRaising Success http://www.fundraisingsuccessmag.com/
3.	The NonProfit Times http://www.thenonprofittimes.com/
4.	Philanthropy Journal http://www.philanthropyjournal.org/
5.	Philanthropy News Digest http://philanthropynewsdigest.org/
6.	The Philanthropy Roundtable http://www.philanthropyroundtable.org/
7.	Planned Giving Today http://www.liebertpub.com/default.aspx

в) Бази даних

№	Назва та Інтернет адреса
1.	Catalog of Nonprofit Literature http://lnps.fdncenter.org/
2.	The Philanthropic Studies Index (PSI) http://cheever.ulib.iupui.edu/psipublicsearch/
3.	Voluntary Support of Education Survey http://vse.cae.org/

Примітка: систематизовано автором.